

P14 ÚPRAVY ÚČETNÍCH VÝKAZŮ PRO POTŘEBY FA

Ve strategické rovině přesahuje potřeba úprav účetních údajů jasně horizonty finančně analytických aktivit.

Jde přitom o úpravy nezbytné objektivně, zvláště v souvislosti s mezinárodním charakterem operací podniku operujících v podmínkách globalizované ekonomiky otevřeného typu.

Cílem takto determinovaných úprav informací z účetní evidence je objektivizovat účetní informace s uvážením faktorů, které mohou – minimálně potenciálně - ovlivnit jejich vypovídací schopnost.

Obecnou potřebu objektivizace je možné konkretizovat následující množinou faktorů či vlivů, které by měly být brány v úvahu:¹

- eliminace rozdílnosti účetních systémů,
- mimořádné události,
- sezonní výkyvy,
- problémy srovnání a srovnatelnosti,
- faktory rizik,
- význam nefinančních ukazatelů.

Pro ilustraci, k jakým závěrům tyto přístupy mohou vést, uvádíme stručnou (s využitím již citovaného pramene) diskusi ke zřejmě nejvýznamnějšímu faktoru - k eliminaci rozdílnosti účetních systémů.

Ekonomické aktivity v globální dimenzi světové ekonomiky vyžadují informace, vybudované na mezinárodně uznávaných

- účetních koncepcích,
- zásadách a
- standardních řešeních.

Tomu vyhovuje tzv. mezinárodní účetnictví, které usiluje o dosažení:

- a) srovnatelnosti vykazovaných informací finančního charakteru

a s tím související či z toho vycházející

- b) srovnatelnosti informací o výkonnosti podniků, působících v odlišných teritoriálních/národních podmínkách.

Pro naše potřeby však výlučná orientace na mezinárodní účetnictví není nezbytně nutná, alespoň do té doby, než se tato tendence odrazí i v domácí účetní legislativě.

---

¹ KNÁPKOVÁ, A., PAVELKOVÁ, D., REMEŠ, D. a ŠTEKER, K. *Finanční analýza. Komplexní průvodce s příklady*. 3., kompletně aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0563-2. str. 139 – 150.

14.1 Úvodní poznámky

Úpravy účetní evidence pro potřeby finanční analýzy jsou do jisté míry k diskusi a to nejméně ze čtyř důvodů:

- a) účetní evidence podléhá konvenci, která nemusí ve všech případech odpovídat potřebám finančně analytických aktivit – pak je potřeba úprav účetních dat k danému účelu zřejmá, přičemž
- b) tyto úpravy v žádném případě nelikvidují zásadně obsah ukazatelů účetní evidence, potřeby finanční analýzy jsou v zásadě profilovány tím, jak jsou uvažované informace v procesech finančního řízení firmy
  - i) využitelné či dostupné (okamžitě, resp. s různě dlouhou prodlevou),
a nebo
  - ii) naléhavé (vyžadující okamžitou reakci či reakci více či méně opožděnou),
případně
  - iii) logicky blízké či příbuzné (a dovolující tedy alespoň jistou míru agregace),
z čehož vyplývá, že
- c) tyto úpravy jsou především formálního charakteru, k čemuž by měl stačit zdravý selský rozum a proto se nějaké „normativní“ úpravy účetní dokumentace nejeví jako nezbytné,

nicméně

- d) obtížná objektivizace výsledků myšlenkových pochodů zdravého selského rozumu (na příklad problematiky CF), stejně jako některé sporné výsledky dosavadní konfrontace účetních a finančně analytických přístupů k účetním datům (na příklad vnímání rezerv) si v tomto případě jistou míru standardizace vyžádala.

Požadavky finanční analýzy na úpravy standardní účetní evidence je možné rozdělit do dvou oblastí:

- 1) úpravy vlastních účetních výkazů - v tomto případě se data účetní evidence v zásadě pouze „přeskládají“, přičemž připadají v úvahu především úhly pohledu ad bi), resp. ad bii),
- 2) vytváření speciálních ukazatelů cestou účelných kombinací primárních ukazatelů účetní evidence – zde se uvažují především náhledy ad biii).

Z logiky věci vyplývá, že úpravy s využitím hledisek bi) resp. bii) se budou týkat především úprav informací z rozvahy, přístupy ad biii) se uplatní spíše v úpravách dat z výsledovky a v konstrukcích speciálních ukazatelů, používaných vybranými metodami finanční analýzy (Z-fce, Q-test).

14.2 Úpravy primární účetní dokumentace (výsledovka a rozvaha)

14.2.1 Úpravy rozvahy

A) Obecně k úpravám rozvahy

Aktiva

Řadí se **podle jejich likvidnosti**.

Seřazení probíhá sestupně, tedy:

- a) od nejlikvidnějších (hotovost), až po
- b) nejméně likvidní (stálá aktiva)

Pasiva

Závazky se řadí **podle jejich splatnosti**.

I zde probíhá řazení sestupně, tedy:

- a) od těch, které mají být uhrazeny nejdříve (krátkodobé závazky), až po ty
- b) s nejdelší dobou splatnosti.

B) Upravená výsledná struktura rozvahy

AKTIVA

Krátkodobá (oběžná) aktiva

- Finanční majetek
- Krátkodobé pohledávky
- Dlouhodobé pohledávky
- Zásoby
- Časové rozlišení na straně aktiv
- Krátkodobá (oběžná) aktiva celkem**

Fixní (stálá) aktiva

- Dlouhodobý hmotný majetek
- Dlouhodobý nehmotný majetek
- Dlouhodobý finanční majetek
- Fixní (stálá) aktiva celkem**

AKTIVA CELKEM

PASIVA

Cizí zdroje

Krátkodobé závazky
Dlouhodobé závazky
Rezervy
Časové rozlišení na straně pasiv
Cizí zdroje celkem

Vlastní kapitál

Základní kapitál
Ážio a kapitálové fondy
Fondy ze zisku
Výsledek hospodaření minulých let (+/-)
Výsledek hospodaření běžného účetního období (+/-)
Rozhodnuto o zálohové výplatě podílu na zisku (-)
Vlastní kapitál celkem

C) Komentáře k úpravám rozvahy

- a) Všechny položky časového rozlišení na straně aktiv jsou zahrnuty do oběžných (krátkodobých) aktiv – nerozlišuje se tedy dlouhodobost nebo krátkodobost „pohledávky“ (vyplývá údajně z potřeby zachovat platnost bilanční rovnice).
- b) Všechny položky časového rozlišení na straně pasiv se zařazují do krátkodobých závazků (vyplývá rovněž údajně z potřeby zachovat platnost bilanční rovnice).
- c) Rezervy jsou zpravidla chápány jako cizí a dlouhodobé zdroje???
Ve zdůvodněných případech je nicméně možné uvažovat je, s ohledem na mechanismus jejich vytváření ze zisku před zdaněním, jako zdroje vlastní.
- d) V oběžných aktivech jsou zahrnuty i dlouhodobé pohledávky. To je z pohledu FA nepřesné (zejména pro potřeby výpočtu likvidit) a proto se dlouhodobé pohledávky uvažují individuálně.
- e) Veškeré údaje jsou uvažovány v netto hodnotách, tedy očištěné o
  - oprávký a
  - opravné položky.

14.2.2 Úpravy výsledovky

A) Obecně k úpravám výsledovky

Výnosy a náklady se člení na tři skupiny:

- a) provozní
- b) finanční
- c) mimořádné (nikoliv ve smyslu striktně „účetnickém! – viz poslední podoba úpravy výsledovky z roku 2016).

Mimořádné výnosy a náklady (ve finančně analytickém pojetí) se ve zdůvodněných případech do celkového výsledku hospodaření (pro účely FA!) nezahrnují.

V aktuálním období (roce) není obvykle, s ohledem na možné rozdíly mezi občanským a finančním rokem, známo definitivní resp. oficiální rozdělení zisku na

- dividendy nebo podíly na zisku a s tím související
- nerozdělený zisk pro příští období.

B) Upravená výsledná struktura výsledovky

Množina možných úprav je v tomto případě obtížně definovatelná, zvláště s ohledem na potřeby speciálních metod finanční analýzy (viz výše uvedené hledisko b)iii)).

A tedy i případný ekvivalent výše uvedené struktury upravené rozvahy v případě výsledovky je závislý na účelu, který úpravou sledujeme a může mít tedy (nejméně potenciálně) více podob.

Z těchto důvodů zde od snahy vytvořit modelovou podobu upravené výsledovky upouštíme.

C) Komentáře k úpravám výsledovky

Komentáře k úpravám výsledovky jsou zaměřeny na souvislosti s mimořádným výsledkem hospodaření, což je rozlišovací úroveň, kterou aktuálně platná účetní legislativa nezná. Pro analýzu struktury hospodářského výsledku jde nicméně o informaci z finančně analytického hlediska významnou.

- a) Provozní výsledek hospodaření
  - = obchodní a výrobní tržby
  - + tržby z prodeje dlouhodobého majetku a materiálu
  - + ostatní provozní výnosy
  - provozní náklady.
- b) Mimořádný výsledek hospodaření před zdaněním
  - = mimořádné výnosy
  - mimořádné náklady.
- c) Výsledek hospodaření před zdaněním
  - = výsledek hospodaření za běžnou činnost před zdaněním
  - + mimořádný výsledek hospodaření před zdaněním.
- d) Daňový základ
  - = výsledek hospodaření před zdaněním
  - + připočitatelné položky
  - odpočitatelné položky
  - +/- úpravy podle platných daňových předpisů.

14.3 Úpravy pro speciální metody finanční analýzy

14.3.1 Úpravy pro Altmanovy modely

EBIT ve standardní podobě

Aktiva ve standardní podobě

Tržby (výnosy) ve standardní podobě

Tržní hodnota vlastního kapitálu

= výsledek hospodaření běžného účetního období
+ odpisy dlouhodobého hmotného majetku
+ odpisy dlouhodobého nehmotného majetku

Poznámka:

Tento pozoruhodný algoritmus určení tržní hodnoty vlastního kapitálu uvádíme přesto, že podstata tohoto postupu a míra jeho racionality nám není známa. Situaci snad, alespoň do jisté míry, vyjasní odkaz na pramen, ze kterého je daná metodika přebírána.²

Účetní hodnota dluhu

= cizí zdroje
- rezervy

Nerozdělený zisk

= ážio a kapitálové fondy
+ fondy ze zisku
+ výsledek hospodaření minulých let
+ výsledek hospodaření běžného účetního období
- rozhodnuto o zálohové výplatě podílu na zisku

Čistý pracovní kapitál

= krátkodobá (oběžná) aktiva
- dlouhodobé pohledávky
- krátkodobé závazky (vč. krátkodobých bankovních úvěrů a krátkodobých finančních výpomocí)

---

² KOLÁŘ, P., MRKVIČKA, J. Finanční analýza. 2. přepracované vydání. Praha: ASPI, a.s., 2006, strana 147

14.3 Úpravy pro Q-test

Vlastní kapitál (jako výše)

Aktiva celkem (jako výše)

Cizí kapitál

= cizí zdroje (jako výše)

ROA s úroky

= (čistý zisk po zdanění

+ úroky z cizího kapitálu)

/ aktiva celkem

Doba splácení dluhu v letech

= (cizí zdroje – likvidní prostředky) / roční CF (tzv. bilanční)

Roční CF (tzv. bilanční)

= čistý zisk po zdanění

+ odpisy

– saldo přechodných účtů aktiv

+ saldo přechodných účtů pasiv

14.4 Úpravy sporné, či dokonce zakázané (kreativní účetnictví)

14.4.1 Definice kreativního účetnictví

V této souvislosti se obvykle objevuje pojem „tvůrčí účetní“ či „kreativní účetnictví“ v širších souvislostech.

O dokonalou definici pojmu zde neusilujeme, následující citaci je třeba považovat za jednu z možností: „Pojem tzv. kreativního účetnictví je uváděn v teorii jako proces, při kterém jsou uskutečňovány přímo ekonomické transakce tak, aby bylo dosaženo příznivých výsledků účetnictví, nebo častěji jde o účelovou manipulaci s daty.“³

Nicméně není možné vyhnout se jeho etické dimenzi. „Názory autorů na etiku kreativního účetnictví lze v podstatě shrnout do dvou skupin. První skupinu tvoří autoři, kteří vnímají kreativní účetnictví jako součást běžné praxe. Druhou skupinu tvoří autoři, kteří naopak vnímají kreativní účetnictví jako prolhanou a nevhodnou činnost.“⁴

Z právě uvedeného je snad dostatečně zřejmé, že minimálně spornost tvůrčího či kreativního účetnictví je zjevná.

---

³ DRÁBKOVÁ, Z. *Kreativní účetnictví a účetní podvody. Řízení rizika účetních chyb a podvodů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, strana 27.

⁴ Tamtéž, strana 28.

Nepříjemnou skutečností v této souvislosti je, že „Problematické je nalezení hranic mezi tím, co je v rámci kreativity účetnictví přípustné v souladu se zjištěním odpovídající míry věrného a pravdivého obrazu účetnictví, a tím, co můžeme definovat jako účetní podvod.“⁵

Kreativní účetnictví zahrnuje řadu dílčích aktivit, technik či praktik. V pramenech lze objevit pod označením „hra čísel“, „legitimní klam“ atd. snad i vážně míněné racionalizace těchto aktivit. Nicméně jejich podstata se tím nemění – jde o **manipulace účetních výkazů**.

14.4.2 Rizikové situace a techniky manipulace finančních výkazů⁶

V analýze rizik manipulace účetních výkazů lze identifikovat v zásadě dvě úrovně – úroveň strategickou a úroveň taktickou.

Strategická úroveň je spojena se třemi základními možnostmi manipulace, se třemi rizikovými situacemi. Jemné rozdíly v terminologii jsou zde plně zdůvodněné, identifikace rizikové situace totiž nemusí nezbytně nutně znamenat, že analyzovaný podnik se skutečně uchýlil k manipulaci účetních výkazů.

Na taktické úrovni již uvažujeme konkrétní techniky manipulace účetních výkazů. To znamená, že objevení těchto technik manipulace je prakticky vždy spojeno s faktickým podvodným jednáním, s falšováním účetních dat.

A) Rizikové situace manipulací finančních výkazů

Rizikové situace samy o sobě představují pouze potenciál podvodného jednání. Jinými slovy – pokud analýza rizik manipulace účetních výkazů identifikuje libovolnou z dále uvedených rizikových situací, je sice v každém případě vhodná podrobnější analýza těchto rizik, nicméně může jít i o výsledek působení objektivně existujících faktorů.

A1) nestandardní nárůst obrátů (tržeb)

Nestandardnost je vnímána:

- a) ve srovnání se srovnatelnými subjekty v rámci odvětví, a nebo
- b) ve srovnání nárůstu dané účetní jednotky mezi jednotlivými účetními obdobími.

A2) nestandardní výše marže (přidané hodnoty)

I v tomto případě je nestandardnost vnímána:

- a) ve srovnání se srovnatelnými subjekty v rámci odvětví, a nebo
- b) ve srovnání nárůstu dané účetní jednotky mezi jednotlivými účetními obdobími.

A3) opakující se nesoulad mezi přírůstkem cash flow a výsledkem hospodaření

---

⁵ DRÁBKOVÁ, Z. *Kreativní účetnictví a účetní podvody. Řízení rizika účetních chyb a podvodů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, strana 27.

⁶ Tamtéž, strany 93-94

Příkladem rizikové situace tohoto typu může být

- vykazování negativního provozního cash flow a současně kladných výsledků hospodaření, při splnění výše uvedené podmínky, že se tato skutečnost ve firemních výkazech objevuje **opakovaně**.

B) Techniky manipulace účetních výkazů

Techniky manipulace účetních výkazů mají obvykle za cíl

- maximalizaci účetního výsledku hospodaření a nebo
- maximalizaci hodnoty aktiv.

Daného cílového zaměření lze manipulací účetních výkazů dosáhnout využitím úprav skutečných hodnot ukazatelů

- nákladů,
- výnosů,
- aktiv,
- pasiv a
- peněžních toků.

Dále uvedené postupy nelze považovat za vyčerpávající množinu. Jejich účelem je sloužit jako příklady hlavních technik manipulace účetních výkazů.

B1) techniky vedoucí ke zvýšení výnosů

- i) předčasné uznání tržeb,
- ii) zvýšení úrokové pohledávky (často ve formě smluvních sankcí),
- iii) navyšování výnosů představující neprovozní zisk,
- vi) vykazování půjček a záloh jako výnosů,
- v) tzv. „kruhové obchody“ se zásobami.

B2) techniky vedoucí ke snížení nákladů

- i) redukce nebo dokonce absence opravných položek,
- ii) tzv. „big bath“.

B3) techniky vedoucí ke zvýšení aktiv

- i) navýšení účetní hodnoty goodwillu,
- ii) navýšení hodnoty obchodních značek a jiných nehmotných aktiv,
- iii) navýšení hodnoty aktiv o opravy vykázaním technického zhodnocení aktiva,
- vi) tzv. „kruhové obchody“ s aktivy (zejména se zásobami).

B4) techniky vedoucí ke snížení závazků

- i) financování činnosti mimo bilančně prostřednictvím jiných subjektů a nevykázáním těchto závazků v rozvaze,
- ii) reklasifikace dluhu do vlastního kapitálu (kapitalizace závazků).

B5) techniky vedoucí ke zvýšení provozního cash flow

- i) vykazování navýšených provozních peněžních přírůstků o neprovozní a,
- ii) minimalizování provozních peněžních odtoků přesunutím mimo provozní cash flow.

14.4.3 Praktiky kreativního účetnictví⁷

Flexibilita současných účetních procesů vytváří prostor pro nejrůznější manipulace, podvody a klamné presentace a pojem „kreativní účetnictví“ má v současnosti více či méně negativní charakter. Z řady dnes známých definic pojmu „kreativní účetnictví“ se v tomto textu omezíme na snad nejčastěji se v této souvislosti objevující termín „window dressing“.

„**Window dressing** je možné definovat jako takové vedení transakcí, při nichž účetní výkazy podávají zavádějící nebo nereprezentativní obraz o finanční situaci organizace. Cílem window dressingu je vytvoření příznivějšího obrazu o finanční situaci organizace proti skutečnosti. Tato forma kreativního účetnictví zahrnuje například následující případy:

- Prodej a zpětný nákup aktiv.
- Záměrné vykazování krátkodobého majetku a závazků mezi dlouhodobým a dlouhodobého majetku a závazků mezi krátkodobým majetkem, respektive závazky.
- Záměrně chybné způsoby přeceňování majetku.
- Nelegální změny v účetních metodách či záměrné chyby v účetních metodách.
- Nedodržení zásady opatrnosti v účetnictví.
- Záměrně chybný odhad doby životnosti majetku.
- Vykazování majetku, který podniku nepřináší či nepřinese ekonomický prospěch.
- Záměrné zkreslené vykazování výnosů.
- Zaměňování modernizace majetku za opravu nebo naopak.
- Zahrnutí fiktivních zásob do aktiv (maskování manka).
- Nevhodná aplikace metod pro oceňování zásob.
- Tvorba falešných transakcí ke konci roku s cílem ovlivnit zisk, například vystavení faktur bez objednávek a storno po konci roku.“⁸

---

⁷ DRÁBKOVÁ, Z. *Kreativní účetnictví a účetní podvody. Řízení rizika účetních chyb a podvodů*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, strany 29-32.

⁸ ŠPIČKA, J. *Finanční analýza organizace z pohledu zájmových skupin*. Praha: C.H.Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-664-7. strany 11–12.